

alternatively focussing on different aspects. Consequently, the themes vary from year to year, depending on the needs and priorities [3, p. 50]. Some of these modules are also available to non-specialised teachers who encounter particular types of integration problems, as well as to psychologists who work in orientation counselling or educational counsellors.

Concluding, it must be said that class teachers are perceived by all countries as the main professionals responsible for the education of all pupils. This means that they need to receive the appropriate knowledge and skills in order to meet different needs of the pupils. It is important to consider the type of training offered to all future class teachers during their initial special educational needs training.

References:

1. Profile of Inclusive Teachers. – Odense, Denmark, European Agency for Development in Special Needs Education, 2012. – 50 p.
2. Teacher Education for Inclusion across Europe. – Odense, Denmark, European Agency for Development in Special Needs Education, 2011. – 93 p.
3. Special Education across Europe in 2003. Trends in Provision in 18 European Countries. – Odense, Denmark, European Agency for Development in Special Needs Education, 2003. – P. 43-51.

Хохлова О.А.

аспірант,

Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

ЗМІСТОВИЙ АНАЛІЗ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ХІМІЧНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ (БАКАЛАВРІВ)

Аналіз наукових досліджень і практичного стану професійної підготовки майбутніх фахівців хімічної промисловості (далі – ФХП) в Україні показав, що існує низка суперечностей, які гальмують процес формування економічної компетентності студентів у системі вітчизняної хіміко-технологічної освіти.

Процес формування економічної компетентності фахівців неекономічних спеціальностей досліджувався багатьма вченими, такими як П. Альман, К. Баранников, Л. Воропаєва, В. Елагин, М. Манукян, Н. Костина, Ю. Некрасов, К. Овакімян, Ю. Пузієнко, С. Погостін, А. Шах та іншими. Інтерес вітчизняної педагогіки до цього питання підтверджується тематикою досліджень НАП України. При цьому в сучасних публікаціях автори звертають увагу на невідповідність рівня економічної підготовки випускників ВНЗ вимогам постіндустріального суспільства.

Наша власна оцінка результативності формування економічної компетентності майбутніх ФХП (бакалаврів) ґрунтується на результатах аналізу економічних навчальних дисциплін, передбачених програмами підготовки за напрямом «Інженерна механіка» за професійним спрямуванням «Обладнання хімічних виробництв і підприємств будівельних матеріалів», а саме:

«Економічної теорії» та «Економіки та організації промисловості» [1]. Останні зміни в програми вносилися у 2003 р.

Ми з'ясували, що варіативна дисципліна циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки майбутніх бакалаврів «Економічна теорія» включає тридцять п'ять (35) змістових модулів, у той час як нормативна дисципліна циклу професійної та практичної підготовки «Економіка та організація промисловості» складається лише з трьох змістових модулів. При цьому загальний обсяг цих дисциплін є сумірним – 2:2,3 кредити ECTS відповідно. Проаналізувавши загальний зміст дисципліни «Економічна теорія», ми виявили, що формально він відповідає сучасним вимогам, оскільки програмою передбачено: надання студентам ФХП фундаментальних економічних знань для формування економічної компетентності особистості; формування у студентів ФХП уявлень про економіку як науку; ознайомлення студентів ФХП з понятійно-термінологічним апаратом у галузі економіки. Однак, детальний аналіз змістових модулів, що складають навчальну дисципліну, показав цілу низку суперечностей та недоліків. По-перше, навчальний матеріал є неоднорідним за рівнем узагальнення (деталізації) окремих розділів «Економічної теорії». Наприклад, для формування у майбутнього фахівця уявлень про економіку домогосподарств програмою підготовки передбачено три змістових модулі («Домогосподарства як постачальники ресурсів виробництва», «Сімейний бюджет: доходи – видатки», «Домогосподарства як сфера споживання»), тоді як ознайомлення студентів з питаннями зовнішньоекономічних зв'язків обмежується одним модулем. Ми вважаємо, що така диспропорція призводить до помилкових висновків студентів щодо пріоритетності тих чи інших економічних проблем. По-друге, зміст програми навчальної дисципліни носить фрагментарний характер і не забезпечує усвідомлення студентами структури та функцій «Економічної теорії» як науки. Наприклад, освітньо-професійні програми підготовки майбутніх технологів і механіків хімічних підприємств включають змістовий модуль «Мікроекономіка суспільного сектору», але не містять модулів, які б розкривали економічні проблеми макро- та мезо- рівнів, а також особливості відповідного регіону. При цьому ми вважаємо, що таке порушення педагогічного принципу системності знань перешкоджає формуванню у студентів економічного світогляду, економічної культури. Також викликає подив той факт, що система змістових модулів «Економічної теорії» не віддзеркалює історичну логіку розвитку економічних концепцій. Ми звернули увагу на наявність у дисципліні «Економічна теорія» таких змістових модулів як: «Особливості переходу від директивно-планової до ринкової економіки» та «Закономірності переходу від директивно-планової до ринкової економіки». Не заперечуємо, що існує необхідність роз'яснювання студентам законів виникнення, розвитку та відмирання соціально-економічних систем і визнаємо, що усвідомлення студентами особливостей процесу скасування директивно-планової системи та становлення ринкової є дуже важливим. Однак, ми категорично не згодні з тим, що ця тема може завершувати курс «Економічної теорії», оскільки вона не

відповідає сучасному стану вітчизняної та міжнародної глобальної економіки і є фіксованим «зрізом» її стану більш ніж 20-ти річної давнини.

Також вважаємо, що таке порушення педагогічного принципу історизму унеможливорює формування у майбутнього фахівця здатності виявляти зв'язки між попередніми та наступними економічними подіями, екстраполювати економічні ситуації минулого на майбутнє, прогнозувати короткострокові, середньострокові та довгострокові економічні зміни. Вивчення дисципліни «Економічна теорія», на нашу думку, доречно було б завершувати докладним поясненням того, як функціонує сучасна ринкова система з урахуванням українських реалій. Інакше, через відірваність навчальної економічної інформації від реального життя та майбутньої професійної діяльності, студент починає сприймати економічні проблеми та питання як такі, що його не стосуються – ні як особистості, ні як фахівця. Саме тому ми вважаємо, що зміст навчальної дисципліни «Економічна теорія» не відповідає системному, історичному, культурологічному педагогічним підходам і не забезпечує формування у майбутніх ФХП сучасного економічного світогляду глобального характеру й усвідомлення студентами особливостей сучасного економічного становища нашої держави.

Далі пропонуємо звернути увагу на три змістові модулі, що складають нормативну навчальну дисципліну «Економіка та організація промисловості» для студентів хіміко-технологічних і хіміко-механічних спеціальностей, а саме: «Основні економічні категорії», «Наукові основи та шлях підвищення ефективності виробництва», «Заходи по організації виробництва, праці та управління». Вважаємо, що ці змістові модулі суттєво не відрізняються від тем, що рекомендовувалися до вивчення за часи директивно-планової системи, частково дублюють зміст навчальної дисципліни «Економічна теорія» (змістовий модуль «Основні економічні категорії») і не відображають особливості економіки та організації саме хімічної промисловості. Викликає подив другий модуль, який сформульовано таким чином, що складається враження про існування лише одного можливого шляху підвищення ефективності виробництва, у той час, як загальновідомо, що в ринкових умовах, на відмінну від командно-адміністративних, неможливе існування єдиного, абсолютно вірного для всіх випадків шляху, який би вів до підвищення ефективності виробництва. Отже, результати аналізу змісту нормативної дисципліни «Економіка та організація промисловості» показують, що її вивчення не забезпечує набуття майбутніми ФХП знань про історію, сучасний економічний стан, тенденції та перспективи розвитку хімічної галузі промисловості на рівнях від глобального до регіонального.

Таким чином, зміст економічної підготовки майбутніх ФХП освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра включає: варіативну дисципліну «Економічна теорія» з одночасно фрагментарним і гіпердеталізованим змістом; нормативну дисципліну «Економіка та організація промисловості», змістові модулі якої неконкретні, розпливчасті, застарілі та, незважаючи на те, що включені до циклу професійної та практичної підготовки, не носять професійно-

орієнтованого характеру. Диспропорція між кількістю змістових модулів нормативної і варіативної дисциплін теж є дещо незрозумілою.

На основі результатів їх порівняння зі змістом економічної підготовки радянських часів для споріднених спеціальностей ми припускаємо, що більшість з 35 змістових модулів дисципліни «Економічна теорія» є темами, що традиційно розглядалися в освітньому процесі професійної підготовки ФХП, та до яких були механічно додані теми, що формально відповідають вимогам ринкової економіки. Змістові модулі дисципліни «Економіка та організація промисловості», вірогідно, теж є темами з традиційного переліку, який у відповідь на перехід від командно-адміністративної до ринкової системи було скорочено зі збереженням лише «нейтральних», «універсальних» тем, що відповідають економіці будь-якого типу.

Виходячи з того, що одним з педагогічних завдань соціально-економічної підготовки майбутніх фахівців є розвиток особистісних якостей студентів, а варіативна частина професійної підготовки передбачає, у тому числі, урахування регіональних потреб, ми вважаємо, що варіативні дисципліни могли б певною мірою компенсувати виявлені недоліки нормативної частини програм підготовки у контексті формування економічної компетентності.

Список використаних джерел:

1. Міністерство освіти і науки України. Освітньо-професійна програма підготовки бакалавра, напряму підготовки 0902 «Інженерна механіка», за професійним спрямуванням «Обладнання хімічних виробництв і підприємств будівельних матеріалів», 2003 р.

Хроленко М.В.

кандидат педагогічних наук, доцент,

*Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка*

ПЕДАГОГІЧНА ЕКОЛОГІЯ ДЛЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Згідно з Державними освітніми стандартами вищої освіти України у навчальні плани вищих педагогічних навчальних закладів включений курс „Основи екології”. Обов’язковий мінімум змісту екологічної освіти однаковий для всіх педагогічних спеціальностей. Однак ми вважаємо, що курс екології повинен бути скоректований у відповідності з педагогічної спеціальністю. Екологія для майбутнього вчителя початкової школи повинна бути професійно спрямованою. Саме такий курс зможе допомогти майбутньому вчителю розібратися не тільки у традиційних (загальних) питаннях екології, але й навчитися використовувати здобуті екологічні знання та вміння у професійній діяльності, насамперед у екологічній освіті учнів.